

чають речовину і різні абстрактні категорії, оскільки такі предмети і явища за своєю природою не мають означеної форми, об'єму та інших подібних ознак. Вказаний артикль може видозмінюватися залежно від того, про який предмет йтиме мова.

**Висновки та перспективи дослідження.** Категорія означеності та неозначеності характерна для більшості мов. Вона може виражатися як експліцитно, як, наприклад, в німецькій/англійській мові (за допомогою означеного та неозначеного артиклів), так і імпліцитно. Такою категорією виступає категорія означеності та неозначеності в українській мові, де немає спеціальних морфологічних форм її вираження. Важливо враховувати відмінності вираження категорії означеності / неозначеності в німецькій/англійській та українській мовах під час перекладу, щоб точно передати відтінки лексичного значення тексту, що підлягає перекладу.

#### Література:

1. Бондарко А. В. Теория функциональной грамматики : Введение. Аспектуальность. Временная локализованность / А. В. Бондарко. – Л. : Наука, 1987. – 348 с.
2. Кашкин В. Б. Континуально-дискретный принцип в универсальной функциональной грамматике / В. Б. Кашкин. – АДД / Санкт-Петербургский гос. ун-т. – СПб., 1996. – С. 35–36.
3. Практична граматики німецької мови : підручник / Д. А. Євгененко, О. М. Білоус, О. О. Гуменюк та ін.. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 400 с.
4. Трубецкой Н. С. Отношение между определяемым, определением и определенностью / Н. С. Трубецкой // Избранные труды по филологии. – М., 1987. – С. 37–43.
5. Штелинг Д. А. Английский артикль и его роль в грамматике текста / Д. А. Штелинг // ИявШ. – 1978. – № 6. – С. 26–27.

УДК 378.147 : 811.111 (072)

*І. Й. Халимон, С. І. Шевченко,*

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин*

### ТАКСОНОМІЯ БЛУМА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З КРАЇНОЗНАВСТВА

*У статті порівнюються оригінальна та оновлена версії таксономії Блума, обґрунтовується необхідність упорядкування навчальних цілей в залежності від складності розумових дій над матеріалом. Автори пропонують розроблену матрицю типових завдань, що сприяють розвитку мислення студентів на різних рівнях під час вивчення однієї з тем Країнознавства «Фізична географія Сполученого Королівства».*

**Ключові слова:** таксономія Блума, оновлена таксономія Блума, ієрархія розумових процесів, рівні когнітивних вмінь.

#### **BLOOM'S TAXONOMY AND ITS IMPLEMENTATION AT THE LESSONS IN COUNTRY-STUDIES**

*The research deals with Bloom's taxonomy – the hierarchy of thinking skills. The article examines the original and the updated versions of Bloom's taxonomy, the dependence of outcomes on the complexity of thinking skills. There are six levels in Bloom's taxonomy, each requiring a higher level of thinking skills from the students (knowledge, comprehension, application, analysis, synthesis, evaluation). The updated version differs from the original as it focuses not only on thinking skills but on knowledge dimensions too (factual, conceptual, procedural, metacognitive). The six levels of thinking skills in the updated version are remembering, understanding, applying, analyzing, evaluating, creating. The aim of the study is to develop a matrix of typical tasks that promote students' thinking by exploring one of the topics in country-studies «Physical geography of the UK». The conclusion based on the research findings is that having a matrix of outcomes a teacher can see which of the students are capable of analyzing, evaluating, creating and which of them are still on the low levels of «remembering» and «understanding». A teacher should attempt to move students up the taxonomy as they progress in their knowledge.*

**Keywords:** Bloom's taxonomy, updated Bloom's taxonomy, a hierarchy of thinking skills, levels of cognitive skills.

#### **ТАКСОНОМІЯ БЛУМА И ЕЁ ПРИМЕНЕНИЕ НА ЗАНЯТИЯХ ПО СТРАНОВЕДЕНИЮ**

*В статье сравниваются оригинальная и обновленная версии таксономии Блума, обосновывается необходимость составления учебных целей в зависимости от сложности умственных действий над материалом. Авторы предлагают разработанную матрицу заданий, способствующих развитию мышления студентов на разных уровнях во время изучения одной из тем Страноведения «Физическая география Объединённого Королевства».*

**Ключевые слова:** таксономия Блума, обновленная таксономия Блума, иерархия мыслительных процессов, уровни когнитивных умений.

Психологічні механізми розумової діяльності учня здійснюють безпосередній вплив на процеси викладання та навчання. Під час навчання учні повинні виконувати розумові дії різних рівнів: аналізувати, диференціювати, порівнювати, узагальнювати, оцінювати, аргументувати, створювати нове тощо. Відповідно до цілей навчання добирається зміст, засоби та методи, розробляються вправи. У багатьох випадках методи викладання та навчання враховують вже набуті учнем знання. Кожне нове знання не просто додається до знань набутих раніше. Воно обумовлюється природою і структурою попередніх знань людини і, внаслідок цього, слугує, нехай навіть частково зміні та перебудові останніх [1, с. 11]. Ще у 1956 році група американських педагогів і психологів на чолі з відомим вченим Бенджаміном Блумом стверджували, що навчальні цілі повинні бути упорядковані в залежності від складності розумових дій над матеріалом. Розрізняють низький та високий рівні когнітивних вмінь (LOTS and HOTS). До розумових вмінь низького порядку Блум відносить такі когнітивні процеси, як знання, розуміння та застосування. До розумових вмінь високого порядку відносяться такі процеси, як аналіз, синтез та оцінка.

**Мета** даної статті – на прикладі розробленої матриці типових завдань з теми «Фізична географія Сполученого Королівства» продемонструвати, як розвинути у студентів розумові вміння різних рівнів.

Б. Блум розташував список когнітивних процесів низького та високого порядку в ієрархічній послідовності від простого до складного, створивши таким чином таксономію (розміщений у порядку) (див. рис. 1).

У сучасній школі навчання надзвичайно інтенсивне: обсяг інформації, який має засвоїти учень з усіх дисциплін, безупинно зростає, майже на кожному уроці вивчається нова тема, не вистачає часу для удосконалення попередньо набутих навичок. Якщо проаналізувати процес вивчення нового матеріалу в школі, то можна зробити висновок, що він частіше за все обмежується трьома рівнями когнітивних вмінь низького порядку (знання, розуміння та застосування).

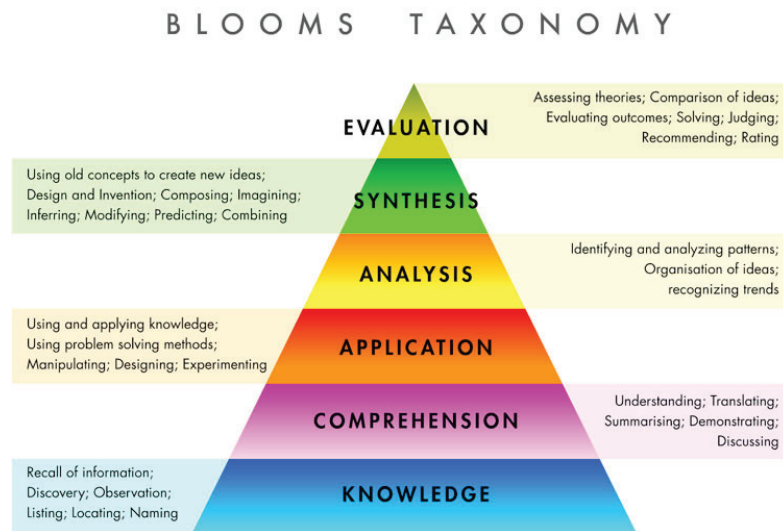


Рис. 1

Згідно з таксономією Блума під час планування занять вчитель повинен пропонувати вправи та завдання, які б вивели учнів на найвищі рівні когнітивних процесів. На кожному етапі вчитель формулює цілі навчання, але не з погляду педагога, як дидактичні цілі (формувати, удосконалити, тощо), а з погляду учня, як очікувані результати діяльності (outcomes) (учень умітиме, зможе тощо). Складена матриця цілей повинна відповідати всім рівням когнітивних процесів. Таке планування занять має декілька переваг. По-перше, знаючи цілі навчання, учитель упорядковує їх, визначає першочергові, базові, порядок засвоєння матеріалу і подальші перспективи роботи над ним. По-друге, знання вчителем конкретних цілей дає можливість пояснити учням орієнтири в їх спільній роботі. По-третє, чітке формулювання цілей, які виражені через результати діяльності, піддається надійній та об'єктивній оцінці [4]. Для правильного формулювання інструкцій до вправ кожного рівня були запропоновані дієслова-інструкції. Наприклад, на найнижчому рівні використовуються такі дієслова, як *define, describe, draw, identify, label, locate, list*, а на найвищому рівні – *add, produce, combine, role-play, create, what if, design, compose, plan*. На думку прихильників Таксономії ефективність навчання краща у тих вчителів, які розробляють матрицю цілей і користуються формулюваннями завдань, які пропонуються авторами таксономії.

Слід зауважити, що процес розв'язування завдання відповідного рівня передбачає залучення навичок мислення усіх попередніх рівнів, тобто при розв'язуванні вправи, яка передбачає аналіз матеріалу, учень обов'язково залучає знання, демонструє розуміння матеріалу, дає оцінку та використовує на практиці.

Але таксономія Блума з часом втрачала свою актуальність, оскільки виявилось багато її недоліків. Розробкою точнішої й адекватнішої базової концепції таксономії розумових навичок займалися декілька когнітивних психологів. У 2001 році Лорин Андерсон та його колеги запропонували оновлену версію таксономії Блума, яка враховує ширший набір чинників, що чинять вплив на викладання та навчання. Як і оригінальна версія, таксономія налічує шість рівнів розумових навичок. Вони розташовані від найпростішого до найскладнішого: запам'ятовування, розуміння, використання, аналіз, оцінювання і створення. Проте, у новій таксономії немає рівня синтезу, а найвищим компонентом є не аналіз, а створення, яке вимагає від учнів вмінь генерувати, планувати та створювати щось нове (див. рис. 2) [6, 7].

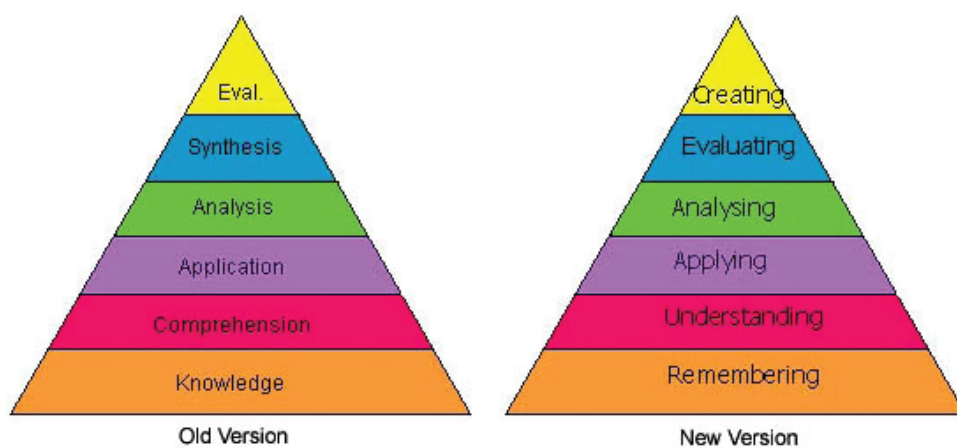


Рис. 2

На відміну від версії 1956 року, оновлена Таксономія окремо розглядає знання і пізнавальні процеси. Знання розподіляються на чотири категорії: фактичні, концептуальні, процедурні та метакогнітивні.

**Фактичні знання** – це основні інформаційні повідомлення, які має людина. До них належать знання термінології, певних деталей і елементів.

**Концептуальні знання** – це знання про зв'язки між частинами системи, а саме: знання класифікацій і категорій, принципів і узагальнень, теорій, моделей та структур.

**Процедурні знання** – це знання про те, як виконати певну операцію: до них включені знання алгоритмів, методів та процедур, а також знання критеріїв для визначення, коли застосувати відповідну процедуру.

**Метакогнітивні знання** – це знання людини про власні процеси мислення. Це стратегічні знання (способи запам'ятовувати й відтворювати інформаційні дані), знання про пізнавальні задачі та самопізнання [2, 3].

Відповідно до цієї таксономії кожен рівень знання може співвідноситися з кожним рівнем когнітивного процесу, так що учень може пам'ятати фактичне або процедурне знання, розуміти концептуальне чи метакогнітивне знання або аналізувати метакогнітивне чи фактичне знання. Як стверджують Андерсон і його колеги, осмислене навчання надає учням знання і доступ до когнітивних процесів, які їм знадобляться для успішного вирішення проблем [2, 5].

Вивчення будь-якої теми повинно закінчуватися вправами найвищого рівня, тобто рівнем створення, на якому учні виконують творчі життєво-орієнтовані завдання, а саме: пишуть статті, коментарі, блоги, готують радіо/телепередачу, складають оповідання, проекти, дизайни, роблять презентації, описують свої винаходи тощо.

Згідно з оновленою таксономією нами була розроблена матриця типових завдань, що сприяють розвитку мислення студентів різних рівнів під час вивчення однієї з тем Країнознавства «Фізична географія Сполученого Королівства». Особливістю цих завдань є те, що у формулюванні очікуваних результатів вжиті дієслова-інструкції, що визначають діяльність студента на конкретному рівні розумової діяльності.

### Country-Studies

#### Module 1: The UK

#### Topic: Physical geography of the UK

Levels	Outcomes
1. Knowledge	<i>Students will be able to:</i> – name the geographical objects and show them on the map; – write a list of as many geographical objects they can remember; – make a list of geographical objects located in some area; – describe the features of physical geography.
2. Comprehension	<i>Students will be able to:</i> – prepare a flowchart to illustrate geographical objects; – summarize the information about some geographical features; – compare the geographical features of the UK and Ukraine.
3. Application	<i>Students will be able to:</i> – make a crossword based on geographical names; – take a collection of photographs to demonstrate some geographical objects of the UK; – construct a model to demonstrate geographical objects.
4. Analysis	<i>Students will be able to:</i> – design a questionnaire to gather information about the geographical features of the UK; – write a leaflet about geographical objects.
5. Evaluation	<i>Students will be able to:</i> – conduct a debate about the pluses and minuses of touring some region; – prepare a case to present their view about some geographical objects.
6. Creation	<i>Students will be able to:</i> – make a booklet of 5 landmarks and persuade others to visit them; – upload the booklet onto the University site.

Знаючи блумівські рівні розвитку когнітивної сфери учнів, вчитель може зорієнтуватися, які з його учнів здатні до застосування, аналізу, синтезу матеріалу, а які ще знаходяться на нижчих рівнях «запам'ятовування» і «розуміння.» Якщо з плином часу більшість учнів залишається на цих нижчих рівнях засвоєння матеріалу, вчителю час подумати, чи правильна його навчальна тактика, чи дійсно він розвиває у своїх учнів розумові процеси вищих рівнів [3].

Планування занять за таксономією Блума сприятиме розвитку в учнів вмінь найвищого рівня, що є вміннями 21 століття, серед яких творчість, критичне мислення, вміння вирішувати проблеми, співпрацювати, навчатися у команді тощо.

### Література:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Переклад з англ. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Копотій В.В. Розвиток мислення учнів на уроках інформатики // Комп'ютер у школі та сім'ї – 2006. – № 5. – С. 8–11.
3. Сімак Н. Ф. Застосування таксономії Блума на різних етапах уроку літератури – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viknyne.edukit.ck.ua>
4. Таксономія Блума – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://books.br.com.ua/32190>
5. Традиційна ієрархія розумових процесів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intel.ua/content/dam/www/program/education/emea/ua/uk/documents/project-design/thinking-skills/bloom-taxonomy.pdf>
6. Anderson L. W., David R. Krathwohl, et al (Eds.) Taxonomy of Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. – Allyn & Bacon, Boston, MA (Pearson Education Group), 2000. – 336 p.
7. Melissa Kelly Bloom's Taxonomy in the Classroom – [Electronic resource]. – Mode access : <http://712educators.about.com/od/testconstruction/p/bloomstaxonomy.htm>